

## UTJECAJ SPOLA NA FORMIRANJE IMPRESIJE O ŽRTVI SILOVANJA

Tajana Ljubin

Visoka policijska škola

### SAŽETAK

*Cilj rada bio je ispitati postoji li efekt spola na vjerovanje žrtvi i okrivljavanje žrtve za silovanje koje je počinio njoj poznati muškarac. Na temelju stranih istraživanja koja su našla efekt spola postavljene su hipoteze da će muški ispitanici manje vjerovati ženskoj žrtvi te da će ju više okrivljavati nego li ženski ispitanici. U istraživanju je sudjelovalo 87 redovnih studenata Visoke policijske škole (32 ženskih i 55 muških ispitanika), prosječne dobi 21.6 godina (SD=1.91). Analiza podataka pokazala je da studenti statistički značajno više okrivljavaju žrtvu od studentica, dok u stupnju vjerovanja žrtvi nije bilo statistički značajne razlike po spolu ispitanika. I ženski i muški ispitanici su u nekoj manjoj mjeri okrivljavali žrtvu, i nisu joj posve vjerovali. Rezultati su diskutirani obzirom na uzorak, značajke djela te poželjno postupanje prema žrtvama silovanja.*

*Ključne riječi: silovanje, žrtve, spol*

### UVOD

Iz istraživanja provedenih u stranim zemljama vidljivo je da žrtve silovanja često nemaju primjerenu pomoć od šire zajednice. Štaviše, događa se da intervencija društvenih službi dovodi do toga da se žrtva osjeća posramljeno, počinje sumnjati da je sama kriva za to što joj se dogodilo i zapravo je tijekom dobivanja pomoći ponovno viktimizirana (npr. Davis, Brickman i Baker, 1991, Ullman, 1996). Negativna iskustva koja žrtva nakon silovanja doživi od strane društva (npr. od strane policije, pravosuđa, bolnice) najčešće su nazivana *sekundarna viktimizacija* (Campbell i Raja, 1999; Campbell i sur., 1999; Williams, 1984), iako se u ranijoj literaturi susreće i naziv *drugo silovanje* (Madigan & Gamble, 1991) i *drugi napad* (Martin i Powell, 1994). Naročiti negativan učinak na žrtvu silovanja ima pripisivanje odgovornosti žrtvi za djelo, makar i djelomične, te okrivljavanje žrtve.

Kako će se netko odnositi prema žrtvi seksualnog delikta ovisi o tome kakav dojam će o žrtvi

stvoriti, koliko će joj vjerovati, da li će joj pripisivati jedan dio odgovornosti za djelo. Na formiranje impresije o žrtvi utječu neke karakteristike žrtve, pa čak i one za koje bi ljudi, kad bi ih pitali, nije-kali da na temelju njih formiraju impresiju o žrtvi. Tako je impresija o žrtvi pod utjecajem fizičke privlačnosti žrtve – atraktivnoj ženskoj žrtvi seksualnog delikta ljudi više pripisuju da je već ranije bila žrtva takvog delikta nego što se to misli za neatraktivnu osobu (Seligman, Brickman i Koulack, 1977; DeJong, 1999). Utjecaj fizičke atraktivnosti žrtve na njezino okrivljavanje različit je u različitim okolnostima silovanja. Atraktivnu žensku žrtvu relativno se više okrivljava u situaciji kada je djelo počinio stranac, a neatraktivnu žensku žrtvu se relativno više okrivljava kada je počinitelj njoj poznata osoba (Thornton i Ryckman, 1983; Ferguson, Duthie i Graf, 1987). Žrtvi se manje vjeruje ukoliko je obučena u crno nego li u svjetlu boju (Vrij i Akehurst, 1997).

U percepciji žrtve važnu ulogu također imaju karakteristike osobe koja žrtvu procjenjuje, prven-

stveno njezini stavovi, obrazovanje i spol. Osobe koje imaju negativne stavove prema ženama i stavove koji podržavaju seksualnu agresiju, te vjeruju u mitove o silovanju (netočna uvjerenja u koje se ubraja primjerice vjerovanje da "Kada žene hodaju bez grudnjaka ili nose mini suknju i visoke potpetice, one izazivaju nevolju", Burt, 1980) više krive žrtvu seksualnog delikta (Holcomb, Holcomb, Sondag i Williams, 1991; Ward, 1988; Krahe, 1991) i pripisuju joj odgovornost u većoj mjeri u usporedbi s osobama koje te mitove ne podržavaju (Vrij i Ahehurst, 1997). Takvi negativni stavovi su u vezi s autoritarnošću, pa se pokazalo da što je osoba autoritarnija to više krivi žrtvu silovanja (Shotland i Goldstein, 1983). Okrivljavanje žrtve povezano je i s nižim stupnjem obrazovanja procjenjivača, barem kad se radi o muškom procjenjivaču (Blumberg i Lester, 1991; Xenos i Smith, 2001). Primjerice, muškarci koji studiraju manje okrivljavaju žensku žrtvu seksualnog napada nego li oni koji nakon srednje škole nisu nastavili obrazovanje (Blumberg i Lester, 1991). Obrazovaniji muškarci pripisuju više odgovornosti za silovanje muškom počinitelju nego li ženskoj žrtvi, dok oni sa srednjom školom pripisuju više odgovornosti ženskoj žrtvi silovanja nego li muškom počinitelju (Xenos i Smith, 2001).

Veliki broj istraživanja pokazao je da na formiranje impresije o žrtvi seksualnog delikta utječe spol procjenjivača (Ellsworth i Mauro, 1998), iako poneko istraživanje nije našlo efekt spola (Acock i Ireland, 1983; Krahe, 1988; L'Armand i Pepitone, 1982). Općeniti je nalaz da muškarci atribuiraju ženskoj žrtvi seksualnog delikta veću razinu odgovornosti za seksualnu viktimizaciju, u većoj mjeri ju okrivljavaju i manje vjeruju njezinoj izjavi o djelu, u odnosu na žene (Calhoun i sur., 1978; Jenkins i Dambrot, 1987; Krahe, 1991; Thornton i sur., 1981; Gray i sur., 1993; Xenos i Smith, 2001).

Policijski službenici, pogotovo kriminalisti, među prvima kontaktiraju sa žrtavama silovanja, pa su stoga posebno interesantna istraživanja na ovoj skupini ispitanika. Isto tako, od interesa su istraživanja na ispitanicima koji se školuju za kriminaliste. Međutim, prema našem saznanju, izgleda da takvih istraživanja nedostaje. Stoga je cilj ovog rada bio ispitati na uzorku studenata kriminalistike postoji li efekt spola na impresiju koju ostavlja žrtva silovanja koje je počinio žrtvi poznati muškarac. Na temelju stranih istraživanja koja su našla efekt spola (pregled vidi u Ellsworth i Mauro, 1998), postavljene su hipoteze da će muški ispitanici manje vjerovati ženskoj žrtvi te da će ju više okrivljavati nego li ženski ispitanici.

## METODA

### Ispitanici

U istraživanju je sudjelovalo 87 redovnih studenata Visoke policijske škole (32 ženskih i 55 muških ispitanika). Prosječna dob ispitanika bila je 21.6 godina ( $SD=1.91$ ), raspon dobi kretao se od 20 do 35 godina. Ženski i muški ispitanici nisu se značajno razlikovali u dobi ( $t=1.312$ ,  $p=0.193$ ,  $df=85$ ).

### Postupak

Ispitivanje je provedeno tijekom vježbi iz Forenzičke psihologije, u sklopu redovne nastave, u grupama po trideset studenata.

### Testovni materijal

Svakom ispitaniku podijeljen je testovni materijal koji je sadržavao tekst posebno priređen za svrhu ispitivanja. Kao temelj za konstrukciju teksta poslužio je stvarni slučaj, no imena aktera te neki dijelovi događaja su izmijenjeni. Žrtva iz slučaja bila je mlada djevojka koja je policiji prijavila silovanje dva dana nakon događaja. Prema njezinom navodu, djelo je počinio mladić kojeg je poznavala iz tvornice u kojoj je radila. Djelo je počinjeno tijekom jedne zabave, na način da je mladić prijevodom djevojku nagovorio da sa zabave odu na osamljeno mjesto te je tamo počinio djelo. Ispitanicima je slučaj prikazan u formi pitanja policijskog službenika koji je uzimao izjavu od žrtve i odgovora žrtve u svezi s događajem.

Nakon što su pročitali tekst razgovora, ispitanici su trebali procijeniti u kojoj mjeri vjeruju navodu žrtve, te u kojoj mjeri drže da je žrtva sama kriva za to što se dogodilo. Na kraju testovnog materijala bili su podaci o spolu te dobi ispitanika.

### Zavisne varijable

*Vjerovanje žrtvi.* Za mjerenje vjerovanja žrtvi korišteno je jedno pitanje (U kojoj mjeri vjerujete žrtvi?), a ispitanici su trebali na skali od sedam stupnjeva (1-nimalo; 7-potpuno) zaokruživanjem jednog broja odrediti u kojoj mjeri vjeruju navodu žrtve da je bila silovana.

*Okrivljavanje žrtve.* Za mjerenje pripisivanja krivice žrtvi ispitanicima je postavljeno jedno pitanje (U kojoj mjeri smatrate da je djevojka bila sama kriva za silovanje?), a ispitanici su trebali na skali od sedam stupnjeva (1-nimalo; 7 potpuno) odrediti u kojoj mjeri smatraju da je djevojka sama kriva za to što joj se desilo.

## REZULTATI

Da bi ispitali razlikuju li se ženski i muški ispitanici u zavisnim varijablama, primjenjen je t-test za male uzorke. Rezultati ispitivanja (aritmetičke sredine, standardne devijacije, t-omjeri i pripadajuća vjerojatnost) prikazani su u Tablici 1.

	Ženski ispitanici (M +/- SD)	Muški ispitanici (M +/- SD)	t	p
Vjerovanje žrtvi	4.41 +/- 1.34	4.15 +/- 1.25	0.912	0.364
Okrivljavanje žrtve	2.34 +/- 1.41	3.11 +/- 1.46	2.388	0.019

Kako se može vidjeti iz Tablice 1, između muških i ženskih ispitanika nije bilo statistički značajne razlike u stupnju vjerovanja izjavi žrtve ( $t=0.943$ ,  $p0.05$ ). Dakle, spol se u tom pogledu nije pokazao važnim. I ženski i muški ispitanici imali su prosječno rezultat nešto malo veći od 4. Budući da se skala na kojoj je mjereno vjerovanje žrtvi kretala od 1 (nimalo) do 7 (potpuno), tj. 3 se nalazi na sredini skale, može se zaključiti da i muški i ženski ispitanici pokazuju izvjesno vjerovanje žrtvi, no ono nije visoko.

Međutim, kada je riječ o tome u kojoj mjeri su ispitanici okrivljavali žrtvu silovanja za to što joj se dogodilo, tada se spol pokazao značajnim faktorom. Kao što se i očekivalo, pokazalo se da žene u značajno manje krive žrtvu nego li muškarci ( $t=2.388$ ,  $p0.05$ ). No, i studenti i studentice su u nekoj, manjoj mjeri, okrivljavali žrtvu, odnosno prosječne vrijednosti za oba poduzorka nisu iznosile 1 (nimalo kriva), već više od 1.

Interesantan je i sljedeći nalaz. U muškom uzorku nadena je negativna povezanost između vjerovanja žrtvi i okrivljavanja žrtve ( $r=-.282$ ,  $p0.05$ ), dok na ženskom uzorku povezanost nije nadena ( $r=.009$ ,  $p0.05$ ). To upućuje na sljedeće: kad je riječ o muškarcima, oni ukoliko žrtvi manje vjeruju ujedno ju i više okrivljuju, dok kod žena, manje vjerovanje žrtvi nije značilo i njeno veće okrivljavanje.

## DISKUSIJA

U ovom radu ispitanicima je prezentiran slučaj silovanja ženske osobe kojeg je počinio žrtvi poznati muškarac, a žrtva je djelo prijavila policiji nakon dva dana. Poznato je da u slučaju kada je djelo počinila žrtvi poznata osoba, žrtvi silovanja se manje vjeruje, djelo se u manjoj mjeri pripisuje

karakteru počinitelja (Barnett i sur., 1992), takva silovanja se rjeđe prijavljuju policiji (Gartner i MacMillan, 1995), a počinitelji za njih dobivaju manju kaznu (McCormick i sur., 1998; Cowan, 2000). Posebno je osjetljiv slučaj u kojemu osoba prijavljuje silovanje nakon nekoliko dana (u ovom istraživanju prezentiran je slučaj prijavljen policiji dva dana nakon djela), što kod neupućenih osoba može izazvati posebnu sumnju, iako za takvo ponašanje žrtve postoji više valjanih razloga (Burgess, Fehder i Hartman, 1995).

Rezultati su pokazali da niti ženski niti muški ispitanici nisu posve vjerovali žrtvi, već donekle. Jedno moguće objašnjenje za takve rezultate tiče se specifičnog obrazovanja studenata kriminaliste koje od kriminalista traži da kao moguću alternativu razmatraju i lažno prijavljivanje djela tj. mogućnost da se radi o fingiranom kaznenom djelu, i posljedično da se ne vjeruje bezuvjetno osobama koje prijavljuju djelo (npr. Schüler, 2001). Drugo objašnjenje je da je ovakav rezultat vezan uz karakteristike opisane situacije – počinitelj poznat žrtvi i prijavljivanje nakon dva dana od djela, te da bi se u nekoj drugoj situaciji pokazalo veće vjerovanje žrtvi. Studenti i studentice podjednako su vjerovali ženskoj žrtvi, suprotno očekivanjima. Ovakav rezultat mogao bi se također povezati sa mogućim utjecajem kriminalističke izobrazbe, ali je isto tako moguće da se, kad je riječ o ovakvom tipu silovanja, gubi razlika između spola u pogledu vjerovanja žrtvi, no ove hipoteze bi trebalo dalje provjeriti.

Kada je riječ o tome u kojoj mjeri su ispitanici okrivljavali žrtvu silovanja za to što joj se dogodilo, tada se, sukladno očekivanju, pokazalo da ženske ispitanice značajno manje okrivljavaju žrtvu od muških ispitanika. I druga istraživanja pokazala su da su muškarci u odnosu na žene skloniji okrivljavanju ženske žrtve seksualnog djela, umanjivanju posljedica djela, skloniji su vjerovati mitovima o silovanju i u prosjeku pokazuju manje razumijevanja za žensku žrtvu silovanja od žena (Burczyk i Standing, 1989; White i Kurpius, 1999; Holcomb, Holcomb, Sondag i Williams, 1991; Feltey i sur., 1991). To se objašnjava time da žene imaju veću empatiju za žensku žrtvu seksualnog delikta od muškaraca, budući da se lakše mogu staviti u položaj žrtve, stoga ju mogu i lakše razumjeti pa se prema ženskoj žrtvi ponašaju onako kako drže da bi se prema njima trebalo ponašati kada bi se našle u takvom položaju.

U ovom se istraživanju pokazalo da iako žene u prosjeku manje okrivljavaju žensku žrtvu silovanja, ipak i one u nekoj mjeri žrtvu okrivljavaju za

djelo. Okrivljavanje ženske žrtve od strane žene objašnjava se vjerovanjem u pravedan svijet, ideji prema kojoj se dobrim ljudima ne dešavaju loše stvari (Lerner i Miller, 1978), pa okrivljavajući žrtvu ljudi zapravo štite sebe vjerujući kako se njima tako nešto ne može desiti, već samo onima koji su sami tome pridonijeli. Drugim riječima, na taj način se ispitanici, prvenstveno oni istog spola kao žrtva, distanciraju od žrtve i od moguće viktimizacije.

Činjenica da žene u prosjeku manje okrivljavaju žensku žrtvu silovanja upućuje da bi u toj situaciji ženski ispitivači bili pogodniji od muškaraca. No, jako je važno istaknuti da ženski spol ispitivača sam po sebi nije garancija primjerenog odnosa prema žrtvi seksualnog delikta. Ne samo da je moguće da neka konkretna ženska osoba okrivljava žensku žrtvu u istoj mjeri kao neki muškarac, nego je moguć i slučaj da žena prema žrtvi silovanja pokaže i manje suosjećajnosti od muškarca i distancira se od žrtve, kako bi se pokazala "tvrdom" i "jakom". Drugim riječima, moguće je da dođe efekta nadkompenzacije – da žena policajka, kriminalistkinja, radeći u pretežno muškoj sredini i "muški posao", da bi se uklopila u sredinu preuzme i pojača negativna uvjerenja prema žrtvi silovanja. Stoga je važnije od spola ispitivača to da je policijski službenik visoko profesionalan, toplih emocija i suosjećajan prema žrtvi, te da nema stavove i uvjerenja koji podržavaju silovanje okrivljavajući žrtvu za djelo, pa makar samo djelomično. Međutim, neke žrtve preferiraju ženskog policijskog službenika (Jordan, 2002), pa stoga ne čudi preporuka Internacionalnog udruženja policijskih rukovodioca o pravima žrtava, iz 1983. godine da se žrtvi to i osigura, ukoliko to organizacijske mogućnosti dopuštaju.

Okrivljavanje žrtve, pa i djelomično, dio je sekundarne viktimizacije. Općenito, iz literature je poznato da rizik od sekundarne viktimizacije žrtve proizlazi iz tri moguća izvora (Campbell i Raja, 1999). Prvi mogući izvor leži u načinu na koji se osobe koje je sustav odredio za pomoć žrtvama (policija, tužioci, suci, doktori) odnose prema žrtvi, pripisujući joj krivicu, ili barem dio krivice, za događaj. Istraživanja učestalosti mitova o silovanju (npr. vjerovanje da žene izazivaju silovanje te da često lažu o tome da se silovanje dogodilo) pokazala su da takva nepoželjna uvjerenja postoje i u populacijama od kojih se očekuje da žrtvi pomognu. Stoga ne čudi da se pokazalo da žrtve seksualnih delikata osjećaju da im se pristupa sa sumnjom u njihove izjave, a čak doživljavaju i direktne izjave da im se ne vjeruje (Madigan i Gamble, 1991; Campbell, 1998). Drugi mogući izvor sekundarne

viktimizacije leži u tome da predstavnici sustava nisu učinili ono što je žena, žrtva delikta, od njih očekivala. Primjerice, Campbellova (1998) navodi kako u 67% slučajeva silovanja pravni subjekti nisu slučaj procesuirali, iako su žrtve silovanja imale advokate i željele da se slučaj procesuiraju. Ili, sekundarnu viktimizaciju proizvode i medicinski stručnjaci koji tijekom pregleda zbog silovanja nisu savjetovali žrtve u pogledu moguće trudnoće i infekcije HIV-om, iako su žrtve željele dobiti takve informacije. Ukoliko je slučaj i procesuiran, ostaje mogući treći izvor sekundarne viktimizacije, a taj izvor su određene procedure kojima je žrtva silovanja izložena tijekom postupka u sustavu pravosuđa i koje su štetne za psihološko dobrostanje žrtve (npr. Cluss i sur., 1983; Sloan, 1995).

Za praksu najvažnije, rezultati ukazuju na potrebu daljnje edukacije osoba koje će raditi sa žrtvama, kako bi prepoznale svoje okrivljavajuće stavove te njihov utjecaj na psihološko zdravlje žrtve. Naime, pokazalo se da pozitivne forme socijalne podrške ili imaju pozitivan učinak ili gotovo nemaju učinka na prilagodbu viktimiziranih osoba. Za razliku od toga, negativne reakcije društva imaju jaki negativni učinak na psihološku prilagodbu viktimiziranih osoba (Herbert i Dunkel-Schetter, 1992). To znači, drugim riječima, da je važnije naučiti kako žrtvi ne naštetiti, nego kako joj stručno pružiti podršku! Policijske službenice i službenici koji rade sa žrtvama trebali bi stoga biti svjesni dalekosežnih posljedica sekundarne viktimizacije (okrivljavanja žrtve) i važnosti policijske uloge u oporavku žrtve seksualnog delikta. Uloga policijskog službenika i vjerovanje žrtvi važno je za psihološko dobrostanje žrtve, neovisno od krajnjeg ishoda slučaja i postupka u pravosuđu, a očekivanja žrtve da će prema njoj biti primjerenost postupano neophodna su da bi se djela prijavljivala i u konačnici prevenirala. Ovo je naročito važno naglasiti jer su tijekom naobrazbe budući policijski službenici upućivani da provjeravaju navode žrtve i da kao jednu od mogućih hipoteza razmotre i lažno prijavljavanje (Schüler, 2001). Iako je ovu mogućnost potrebno imati u vidu, treba naglasiti da se policiji vrlo rijetko lažno prijavljuje silovanje – silovanje kojeg u stvarnosti nije bilo, bilo da je bila riječ o dobrovoljnom odnosu ili odnosa nije uopće bilo, što se utvrdilo tijekom kriminalističke istrage. Primjerice, udio lažnog prijavljivanja policiji u razdoblju od 3 godine (1997. – 1999.) iznosio je 4% od ukupno prijavljenih slučajeva (interni podaci MUP-a). Osim toga, važno je usvojiti stav da se žrtvi vjeruje dok se ne dokaže suprotno, a ne suprotan stav - da se žrtvi ne vjeruje, ili da joj se ne vjeruje posve, sve dok se ne dokaže da govori istinu.

**LITERATURA**

1. Acock, A.C., Ireland, N.K. (1983): Attributions of blame in rape cases: The impact of norm violation, gender, and sex-role attitude. *Sex Roles*, 9, 179-193.
2. Barnett, M.A., Quackenbush, S.W., Sinisi, C.S., Wegman, C.M., Otney, K.L. (1992): Factors affecting reactions to a rape victim. *Journal of Psychology*, 126, 609-620.
3. Blumberg, M.L., Lester, D. (1991): High school and college students' attitudes toward rape. *Adolescence*, 26, 727-729.
4. Burczyk, K., Standing, L. (1989): Attitudes toward rape victims: Effects of victim status, sex of victim, and sex of rater. *Social Behavior and Personality*, 17, 1-8.
5. Burgess, A.W., Fehder, W.P., Hartman, C.R. (1995): Delayed reporting of the rape victim. *Journal of psycho-social nursing and mental health services*, 33, 21-29.
6. Burt, M.R. (1980): Cultural myths and support for rape. *Journal of Personality and Social Psychology*, 38, 217-230.
7. Calhoun, L.G., Selby, J.W., Cann, A. i Keller, G.T. (1978): The effects of victim physical attractiveness and sex of respondent on social reactions to victims of rape. *British Journal of Social and Clinical Psychology*, 17, 191-192.
8. Campbell, R. (1998): The community response to rape: Victims' experience with the legal, medical, and mental health systems. *American Journal of Community Psychology*, 26, 355-379.
9. Campbell, R., Raja, S. (1999): Secondary victimization of rape victims: Insights from mental health professionals who treat survivors of violence. *Violence & Victims*, 14, 261-275.
10. Campbell, R., Self, T., Wasco, S.M., Ahrens, C.E., Wasco, S.M., Zaragoza-Diesfeld, Y. (1999): Community services for rape survivors: Enhancing psychological well-being or increasing trauma? *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 67, 847-858.
11. Cluss, P.A., Boughton, J., Frank, E., Stewart, B.D., West, D. (1983): The rape victim: Psychological correlates of participation in the legal process. *Criminal Justice and Behavior*, 10, 342-357.
12. Cowan, G. (2000): Beliefs about the causes of four types of rape. *Sex Roles*, 42, 807-823.
13. Davis, R.C., Brickman, E.R., Baker, T. (1991): Effects of supportive and unsupportive responses of others to rape victims: Effects on concurrent victim adjustment. *American Journal of Community Psychology*, 19, 443-451.
14. DeJong, W. (1999): Rape and physical attractiveness: judgments concerning likelihood of victimization. *Psychological Reports*, 85, 32-34.
15. Ellsworth, P.C. i Mauro, R. (1998): Psychology and law. U D.Gilbert, S.T.Fiske i G.Lindzey (ur.), *Handbook of social psychology* (4th ed., str. 684-732). New York: McGraw-Hill.
16. Feltey, K.M., Ainslie, J.J. i Geib, A. (1991): Sexual coercion attitudes among high school students: The influence of gender and rape education. *Youth and Society*, 23, 229-250.
17. Ferguson, P., Duthie, D. i Graf, R. (1987): Attribution of responsibility to rapist and victim: the influence of victim's attractiveness and rape-related information. *Journal of Interpersonal Violence*, 2, 243-250.
18. Gartner, R., MacMillan, R. (1995): The effect of victim offender relationship on reporting crimes of violence against women. *Canadian Journal of Criminology*, 37, 3, 393-429.
19. Gray, N.B., Palileo, G.J. i Johnson, G.D. (1993): Explaining rape victim blame: A test of attribution theory. *Sociological Spectrum*, 13, 377-392.
20. Herbert, T.B. i Dunkel-Schetter, C. (1992): Negative social reactions to victims: An overview of responses and their determinants. U L.Montada, S.Filipp i M.J. Lerner (ur.), *Life crises and experiences of loss in adulthood* (str. 497-518). NJ: Lawrence Erlbaum.
21. Holcomb, D.R., Holcomb, L.C., Sondag, K.A. i Williams, N. (1991): Attitudes about rape: Gender differences among college students. *College Student Journal*, 25, 434-439.
22. Jenkins, M.J., Dambrot, F.H. (1987): The attribution of date rape: Observer's attitudes, sexual experiences, and the dating situation. *Journal of Applied Social Psychology*, 17, 875-895.
23. Jordan, J. (2002): Will any women do? Police, gender and rape victims. *Policing*, 25 (2): 319-344.
24. Krahé, B. (1988): Victim and observer characteristics as determinants of responsibility attributions to victims of rape. *Journal of Applied Social Psychology*, 11, 460-474.
25. Krahé, B. (1991): Social psychological issues in the study of rape. U W.Stroebe i M.Hewstone (ur.), *European Review of Social Psychology*, vol.2, str. 279-309. Chichester: John Wiley Sons.
26. L'Armand, K., Pepitone, A. (1982): Judgments of rape: A study of victim-rapist relationship and victim sexual history. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 8, 134-139.
27. Lerner, M.J., Miller, D.T. (1978): Just world research and the attribution process: Looking back and ahead. *Psychological Bulletin*, 85, 1030-1051.
28. Madigan, L., Gamble, N. (1991): *The second rape: Society's continued betrayal of the victim*. New York: Lexington Books.
29. Martin, P.Y., Powell, M. (1994): Accounting for the "second assault": Legal organizations' framing of rape victims. *Law & Social Inquiry*, 19, 853-890.
30. McCormick, J.S., Maric, A., Seto, M.C., Barbaree, H.E. (1998): Relationship to victim predicts sentence length in sexual assault cases. *Journal of Interpersonal Violence*, 13, 3, 413-420.
31. Schüler, R-D. (2001): Klausur mit Lösung im Fach Kriminalistik. *Kriminalistik*, 11, 755-758.

32. Seligman, C., Brickman, J., Koulack, D. (1977): Rape and physical attractiveness: assigning responsibility to victims. *Journal of Personality*, 45, 554-563.
33. Shotland, R.L., Goldstein, L. (1983): Just because she doesn't want to doesn't mean it's rape: An experimentally based causal model of the perception of rape in a dating situation. *Social Psychology Quarterly*, 46, 220-232.
34. Sloan, L.M. (1995): Revictimization by polygraph: The practice of polygraphing survivors of sexual assault. *Medicine and Law*, 14, 255-267.
35. Thornton, B., Robbins, A., Johnson, J.A. (1981): Social perception of the rape victim's culpability: The influence of respondents' personal-environmental causal attribution tendencies. *Human Relations*, 35, 225-237.
36. Thornton, B., Ryckman, R.M. (1983): The influence of a rape victim's physical attractiveness on observers' attributions of responsibility. *Human Relations*, 36, 549-562.
37. Ullman, S.E. (1996): Social reactions, coping strategies, and self-blame attributions in adjustment of sexual assault. *Psychology of Women Quarterly*, 20, 505-526.
38. Vrij, A. i Akehurst, L. (1997): The existence of a black clothing stereotype: the impact of a victim's black clothing on impression formation. *Psychology, Crime & Law*, 3, 227-237.
39. Ward, C. (1988): The attitudes toward rape victims scale: construction, validation, and cross-cultural applicability. *Psychology of Women Quarterly*, 12, 127-146.
40. White, B.H. i Kurpius, S.E.R. (1999): Attitudes toward rape victims: Effects of gender and professional status. *Journal of Interpersonal Violence*, 14, 989-995.
41. Williams, J.E. (1984): Secondary victimization: Confronting public attitudes about rape. *Victimology*, 9, 66-81.
42. Xenos, S., Smith, D. (2001): Perceptions of rape and sexual assault among Australian adolescents and young adults. *Journal of Interpersonal Violence*, 16, 1103-1119.

## THE IMPACT OF GENDER ON THE FORMING OF OPINION TOWARD RAPE VICTIM

### Summary

The goal of the paper was to examine if gender plays some effect on trust to the victim of rape and placing upon the victim the guilt for the rape made by a man known to her. Based upon researches from abroad, which did find such gender effect, hypotheses were made that the male respondents will be less inclined to trust a female victim, and that they will display more tendency to place the guilt upon her than the female respondents. The research was made on 87 regular students of the High Police School (32 female and 55 male respondents), with average age of 21 (SD=1.91). Data analysis has shown that the male students have placed the guilt upon the victim more often with statistically significant difference, while there was no statistically significant difference between the genders in trusting the victim. Both female and male respondents placed the guilt in some small degree upon the victim, and they did not trust her totally. The results were discussed with regards to the sample, characteristics of the offence, and the desirable treatment of the victims of rape.

**Key words:** rape, victims, gender.